

Per Aage Brandt

EN SANG OM MENNESKET OG MAGTEN

Rien ne ressemble plus á la pensée mythique
que l'idéologie politique
Claude Lévi-Strauss

20 • POLITIKEN • Onsdag 11. november 1970

POLITIKEN

Menneskets magt

de Gaulle som hersker

EN KLASSISK europæisk statsmand er død. En af de største, fordi han var stor i meget. Nationen var hans verden og hans evige drøm. Selv gjorde han sig til myte, mens han stod på magtens højde.

Men de Gaulle hadede og frygtede ideologierne. Afviste deres totale forklaring på tilværelsen, deres frygtelige tvang over mennesker, sandhedens tyranni. Selv i sit mest fantastiske spil, og mod de mest formidable forhindringer, erkendte han, at der var grænser for, hvor langt han kunne og skulle gå. Selv i den hårdeste magtkamp og foreløbige triumfer blev han ikke beruset af magten eller til magtmenneske i banal forstand. Diktaturet var for ham et barbarisk eller proletarisk fænomen.

SELV I sit had eller i sin foragt drømte han ikke om at kunne likvidere sine politiske modstandere, selv om politistatens ten-

denser begyndte at sætte sig fastere i hans system, og censuren ligger tungt over radio og TV, og først og sidst bevarede han sin realisme. Og frem for alle andre over for sig selv. Han kunne hverken blive en Hitler eller en Mussolini eller en Stalin. Som hersker bevarede de Gaulle en fundamental menneskelighed. I den mystik, han lagde omkring sig, en robust naturlighed. Til det sidste et klarsyn på tingenes mål.

Meget af det han troede på, mange af sine forestillinger om stat og samfund og om forholdet mellem staterne, hentede han fra svundne århundreder. I dag er de forældede over for en moderne tilværelses krav og håb. Men ud over sin historiske kamp for Frankrigs redning og genrejsning står de Gaulle som herskeren uden diktaturet, den, der hadede det totalitære, sikrede mådeholdet midt i magten og var den mest hensynsløse over for sig selv.

Menneskets magt, de Gaulle som hersker, en grafisk kiasme forbinder trykstavelserne og etablerer mønstret e – a / a – e og hermed ligningen

menneske ————— de Gaulle
 magt ————— hersker

d.v.s. de Gaulles magt afbilder menneskets status som hersker. Magten forholder sig til de Gaulle som beherskelsen i almindelighed til mennesket i almindelighed.

Fire strofer, hver i sin toneart, henholdsvis Ø, I, A og Å, for så vidt man læser:

1. ... er død. En af de største,
 evige drøm ...
 ... magtens højde

Døden, Drømmen, Højden, den døde høje drøm om magtens evighed. Det er skelettet i en anden logisk mekanisme af mere præcis art. Betragtes ikke blot de positive termer som bærende, men også deres negative poler, som de bærer på, kan det f.eks. fremdrages, at *dødens højde* sætter sig modpolen [*livets lavning*], der støttes af indledningsversalerne EN KLAS-SISK (klassisk: førsteklases, overklases, historisk og derfor efterlignelsesværdig, autoritativ), hvis modpol kan være en vis "modernitet", andenklases. Imidlertid er NATIONEN den døde drøm; den døde var selv, som levende, [massernes] myte (drøm). de Gaulle er formidleren mellem NATIONEN og [masserne], en drøm med en drøm indeni:

klassisk				
død, højde	NATIONEN	—	de Gs drøm	
moderne			de G som	
liv, lavning			drøm, myte	— masserne

Denne figur kom i stand, *mens han stod på magtens højde*. Den store statsmand er ligesom digteren og profeten hængsel mellem de evige ideer og den forgængelige verdslighed. Alle har de magt, symbolsk magt, symbolets magt. Som symboler er de mægtige, som magt er de symbolske. *Nationen var hans verden*, hinsides den verden hvori de Gaulle var myte.

2. ... de Gaulle hadede de ... afviste ... totale forklaring ... tvang ...
 : ... sandhedens tyranni ... ikke magtmenneske i banal forstand ...
 ... diktatur ... barbarisk ... proletarisk ...

En anden stemme end fjendens A-lyd blander sig i højsangen, en (F)-I-tone tværs igennem A-komplekserne:

... fantastiske spil ... (mellem linierne)
 ... formidable forhindringer ... læses ordet FRI)
 ... triumfer ...

Det lyse I fra ideerne, idealet, blander sig i besværgelsen af den frygtede sandhed, det sorte A møder det hvide I midt i tyranniet, jvf. næste strofe: . . . likvidere modstandere . . .

Magten er tvetydig: den banale magt, den barbariske tvang fra den hadede og frygtede, frygtelige sandhed, møder drømmerens hinsidige udøvelse af højere magters bestemmelse: . . . *hvor langt han . . . skulle gå* . . . ifølge skæbnens overjordiske vilje.

Drømmen var ental, ideologierne er flertal, ligesom den profetiske statsmand er ental over for massernes mangfoldighed. de Gaulle som *symbol*, sådan som første strofe sætter ham, står over for massernes spredte (tekstlige) erkendelse.

En ejendommelig dobbelthed fortjener fremhævelse: statsmandens *had* og *frygt for proletariatet* modsvares af hans *guds frygt*, respekt for de grænser, som højere magter sætter; såvel gudsprincippet som proletariatets princip markerer hans *grænser*, over for gud eller skæbnen erkender han sin egen begrænsning, viser sig mådeholden, og overfor proletariatet repræsenterer han nøgternheden, hvormed han undgår magtberuselsen, og dermed diktaturet, forbeholdt sandhedens totalitarisme; gud og proletariatet udgør to slags grænseløshed, og statsmandens grænser mod disse områder markerer hans eget fri spillerum:

GUD	[skæbnens suverænitæt]	den sande sandhed
STATS- MANDEN (I-lyd)	[partialisering]-frihed-selv-diktatur-mådehold beherskelse [kultur] [exceptionalitet]	drøm- men
PROLETA- RIATET (A-lyd)	beruselse barbari banalitet totalisering -tvang diktatur	ideo- logi- erne

Hvor anden strofe åbner på *had* og *frygt*, åbner tredje på *had* og *foragt*, en formildende gennemskrivning (som undgår det trods alt for ynkelige: . . . (selv) *i sit had eller sin frygt drømte han* (ikke) . . . *om at likvidere sine modstandere* . . .). Der sker, som man ser, en elegant drejning: *selv om* politistatens tendenser (af sig selv) begyndte at sætte sig fastere i hans

POETIK-BIBLIOTEK

I tilknytning til poetik udsendes en række bøger, der på den ene eller anden måde indgår i arbejdet omkring tidsskriftet. I vinteren 70/71 udkommer:

Peter Madsen:

SEMIOTIK & DIALEKTIK. Bidrag til litteraturens, betydningens, bevidsthedens sociologi.

I bogens diskuteres — på baggrund af en behandling af en marxistisk opfattelse af 'bevidstheds-problemet' — en række bidrag til de i undertitlen angivne problemstillinger, således at der bl.a. er tale om en sammenstilling af opfattelser fra forskellige 'skoler'.

Følgende forskere — bl.a. — inddrages i diskussionen: Karl Marx, Friedrich Engels, Jean-Paul Sartre, Georg Lukács, Max Horkheimer, Theodor W. Adorno, Georg Simmel, Walter Benjamin, Mikhail Bakhtin, Jacques Derrida, Marcelin Pleynet, Julia Kristeva.

Fra indholdsfortegnelsen: Varens fetich-karakter, 'Objekt' og 'subjekt', Bevidstheds-problemet, Subjekt og objekt, Reifikation, Fornuftens dialektik, Det andet kejserdømmes Paris hos Baudelaire, At læse storbyen, Karneval og litteratur, Det dialogiske og den polyfone roman, Kritik af logocentrismen, Skrift læser skribent, Tekstteori og semiotik.

Til udgivelse i 1971 planlægges:

SKOLE-EKSEMPLER: analyser af dansk litteratur.

NARRATOLOGI: bidrag til fortællings-strukturernes teori (Propp, Lévi-Strauss, Bremond, Greimas, Paulme, Kristeva, Røder).

system (trængende ind i hans system udefra), drømte han ikke om at likvidere sine politiske modstandere (ansvarlige for elendigheden), men bevarede fatningen, realismen. Dette er naturligvis kun en sekundær læsning, ved siden af den åbenlyse, at *selv om* han indførte censur og politistatsmetoder, gik han dog ikke så langt som til at tage livet af sine modstandere, og herved var han mådeholden og realistisk. Den sekundære læsning støttes af en elegant omvending på lydplanet:

3. MÅL

had, foragt, klarsyn;

... fundamental menneskelighed ... robust naturalighed

politistatens ... ligger ... likvidere sine politiske

Hitler, Mussolini, Stalin

Med andre "ord", A og I har byttet roller, A tjener nu, støttet af U, menneskeligheden og statsmanden, mens I bliver fjendens lyd. Ligesom herrevældet, statsmandens diktatur, før mødte proletariets kritik ved at tillægge proletariatet sine egne egenskaber, altså ved en projektion (efter princippet "det kan I selv være"), projicerer statsmandsvældet her konkret, poetisk, sit udtryk ud i det fjendtlige barbaris udtryk. Statsmandens kultur bliver da den sande, naturlige kultur, og hans forskellige gerninger farves poetisk af den nye status: ... censuren ligger tungt ... efterfølges af ... robust natur ...

Hvor gudsprincippet, altså princippet *herrerne herre*, som også gør Herren til en slave, og dermed ophæver det dennesidige herre-slave-forholds gyldighed, før kun optrådte i form af ideen NATIONEN og derefter i vendingen "skulle gå", har vi her direkte TINGENES MÅL, uspecificeret. Dette guddommelige Å mangfoldiggør sig i sidste guddommelige strofe:

4. ... troede på ...

... svundne århundreder ...

... håb ...

... mådehold ...

Et ekko af første strofe: *han var stor i meget ... / ... meget af det han troede på ... svundne århundreder*: forestillinger om stat og samfund, og om staterne, altså NATIONEN, naturligvis, den klassiske drøm. Over for de

Gaulles klassik rejser sig nu en *moderne* tilværelse; efter klassicismen kommer borgerskabets revolution og dets romantik, en moderne tilværelses håb: efter Frankrigs redning og genrejsning (de Gaulle befriede Frankrig fra folkets diktatur) følger nu Europas redning og genrejsning (befrielse fra det truende folkediktatur), de Gaulle, en klassisk *europæisk* statsmand (til europæisk efterfølgelse, efterfølgelse i europæisk målestok): en frelsermand, historisk kæmpende for tingenes iboende mål, verden i Frankrigs billede.

Et A er begyndelsen til et Å, herren er guds billede; men det menneskelige A må beherske sig, og i sin hensynsløshed over for de barbariske I-er må det vare sig for at sætte I-ets prik. (Døden i første strofe forener herren med gud herren: død → død) som bolle over sit eget A: magten må ikke blive målet, mennesket må holde sig på guds måtte, hvorfra det kan tugte ideologierne; det hæver sig over vildskaben, behersker den, men behersker *sig*, beherskes af gud herrens super-I, Å-et, holder *sig* tilbage, bliver et SELV:

... SELV gjorde han *sig* til myte. . . (I)

... SELV i sit mest fantastiske spil

SELV i den hårdeste magtkamp. . . (II) — erkendte han, at der var grænser. . . —

... realisme. Og frem for alle andre over for *sig*, SELV (III)

... den mest hensynsløse over for sig SELV (IV)

Vi får en slags livsstil, som fremstiller borgerskabets sig bredende rædselsregime, TUGTEN, legitimeret ved et indre rædselsregime, SELV—TUGTEN, guds-frygten, og for så vidt en borgerlig ideologi i resumé:

Å	gud herren	
---	(selv-beherskelse)	
		↗ frygt
A	herren SELV	
---	(beherskelse)	
		↘ had
I	alle ANDRE	

Mennesket må hade proletariatet, *folket*, og frygte *gud*; folket er menneskets fjende,

mennesket er folkets fjende og guds tjener, en åbning i den store grænseløshed som på én gang, uden Mennesket, og dets éntal, ville være folkets og tingenes mål. . .